

TECHNICAL TRAINING FOR THE SPORT OF BASKETBALL AND THE ESSENCE OF ITS HISTORY

Nomozov Suyunbek Abdimalik oglu

Termez State University of Physical Education and

Teacher of the Department of Sports Games

ANNOTATION

Due to various changes in the legislation on this sport, it has long been held differently in different countries. We are talking about the history of basketball and its rise in modern times.

Keywords: history, basket, field, James Naismith, rise

INTRODUCTION

Basketbol — inglizcha basketball soʻzida olingan (basket — savat, ball — toʻp) boʻlib, har birida beshtadan oʻyinchi ishtirok etadigan jamoaviy sport turidir. Uyindan bosh maqsad — toʻpni qoʻl bilan oʻynagan xolda 3,05 m balandlikdagi shitga mustaxkamlangan savatga tushirib, imkon qadar koʻproq ochko olish. Xar bir jamoada beshtadan oʻyinchi ishtirok etadi. Basketbolning vatani AQSh, uning «otasi» esa James Naismith hisoblanadi. Oʻyin XIX asr oxirida paydo boʻlgan. Springfield xalqaro mashgʻulotlar maktabining jismoniy tarbiya oʻqituvchisi, bir paytlar ajoyib regbichi va gimnastikachi boʻlgan James Naismith (1861-yil tugʻilgan — 1932-yil vafot etgan) talabalarning qishki paytda jismonan yanada koʻproq chiniqtirish maqsadida zalda toʻp bilan oʻynaladigan yangi oʻyin oʻylab topdi. U toʻpni tashlash orqali talabalarning merganligini tekshirib koʻrish uchun qorovuldan ikki boʻsh quti keltirishni iltimos qildi. Quti topa olmagan qorovul meva solinadigan savat keltirdi. Savatlarni balandligi 3,05 m bulgan zalning ikki tomonidagi balkonga oʻrnatdirdi. SHu tariqa basketbol vujudga keldi. Neysmit yangi oʻyinning qoidalarini ishlab chiqdi va 1891 yilning 21 dekabrda Springfield maktabining zalida birinchi basketbol uchrashuvi oʻtkazildi. Guruxda 18 talaba mavjud edi. Uyinda xar biri 9 kishidan iborat 2 jamoa ishtirok etdi. Basketbolning dastlabki qoidalari 13 qismdan iborat edi va ulardan baʼzilar hozirgacha saqlanib qolgan. 1893 yilda savatlarni toʻrli temir aylana bilan almashtirishdi. 1895 yilda esa ular shitlarga oʻrnatildi. Oradan 2 yil oʻtgach, xar bir jamoada 5 kishidan maydonga tushadigan boʻlishdi. 1893 yilda frantsiyalik Mel Ridu Springfield kollejini bitirgach, vataniga qaytdi va xamyurtlarini yangi oʻyin bilan tanishtirdi. SHu tariqa basketbol butun Yevropaga tarqala boshladi. Oʻzbekiston sportchilarini “basketbol” degan oʻyin bilan birinchi marta Moskva instruktorlar va chaqiriq yoshidagi yigitlarni harbiy xizmatga tayyorlash maktabining bitiruvchisi Turkiston oʻlkasiga xizmat safariga yuborilgan umumtaʼlim vakili L.Barxash tanishtirgan. U 1920-yilning aprel oyida Skobalev (hozirgi Fargʻona) shahrida instruktorlardan va harbiy xizmatga chaqiriq yoshiga yetayotgan oʻsmirlardan iborat basketbol jamoasi tashkil etadi. Ularga oʻyin qoidasini tushuntirib namunaviy oʻyinni oʻziga oʻtkazib koʻrsatadi. 28x16 metrli maydonchada oʻrtasidan ikkita uzunasiga chiziq tortilgan chegara qoʻyib, har birida 9 nafardan oʻyinchi boʻlgan ikki jamoa uchrashadi. Bugungi kunda jismoniy faoliyat bilan bogʻliq boʻlmagan inson faoliyatining yagona sohasini topish mumkin emas, chunki jismoniy madaniyat va sport

umuman jamiyatning va har bir kishining tan olingan moddiy va ma'naviy qadriyatlaridir. So'nggi yillarda jismoniy madaniyat nafaqat mustaqil ijtimoiy hodisa, balki shaxsiyatning barqaror sifati sifatida tilga olinishi bejiz emas. Shunga qaramaya, insonning jismoniy madaniyat fenomeni to'liq o'rganilmagan, garchi ong va tana madaniyati muammolari qadimgi tsivilizatsiya davrida ham ko'tarilgan. Umumiy madaniyat fenomeni sifatida jismoniy madaniyat o'ziga xosdir. Aynan u inson rivojlanishidagi ijtimoiy va biologik uyg'unlikni ta'minlovchi tabiiy ko'prikdir. Bundan tashqari, bu insonda shakllanadigan madaniyatning eng birinchi va asosiy turi. O'ziga xos dualizm bilan jismoniy madaniyat tananing holatiga, psixikaga va insonning holatiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Rivojlanishning o'sib borishida uchta fazani ajratish mumkin: rivojlanish darajasining ko'tarilishi, nisbatan barqarorligi va inson jismoniy imkoniyatlarining asta-sekin pasayishi. Eng jo'shqin rivojlanish maktabgacha va kichik maktab yoshiga to'g'ri keladi hamda maktabda talim olishning barcha davrlari mobaynida davom etadi.

Toshkent shahrida basketbol jamoasini tuzgan kishi harbiy xizmatga chaqirish yoshiga yetayotgan katta yoshli o'smirlar harbiy-jangovar maktabining o'qituvchisi S.Stariy bo'lgan edi. Shu yili Andijonda jismoniy tarbiya instruktori I.Bluskiy rahbarligi ostida ayollar basketbol jamoasi tashkil etildi. Qayta qurilgan maydonlarning o'ziga xos tomoni shunda ediki, bunda o'chitlar va halqachalar yaratilgan edi. Musobaqalarda taxminan 60 kishi ishtirok etdi. Musobaqalar "Moskva qoidalari" bo'yicha o'tkazildi. Yuzasi 26x15 m va to'g'ri to'rt burchak shaklida bo'lgan maydonchada o'ynashgan. Yuzaviy deb ataladigan qisqa chiziqlarning o'rtasida vertikal o'chitlari bo'lgan tirchaklar o'rnatilgan bo'lib, uning o'lchamlari 180x205 sm bo'lgan va er yuzasidan 270 sm balandlikda o'rnatilgan. O'chitning pastki chegarasidan 30 sm masofada unga gorizontal ravishda kronshteynga radiusi 18 sm bo'lgan temir halqa o'rnatilgan edi. Har biri 20 daqiqadan bo'lgan 2 taym o'ynalar edi. O'yin davomida halqaga tashlangan to'p – 2 ochko, jarima to'pi sifatida tashlangan to'p esa – 1 ochko keltirar edi. O'z raqibi halqasiga ko'proq to'p tushira olgan jamoa mutloq g'olib hisoblanar edi. Hech qanday kombinasiyalar bo'lmasdi, himoyachilar muayyan xujumchilarning yo'lini to'sar edilar, bunda chap himoyachi raqibning o'ng xujumchisini to'sar edi, markaziy o'yinchi esa faqat markaziy o'yinchi bilan shug'ullanar edi. Daqiqalik tanaffuslar bo'lmasdi.

Dunyo bo'ylab milliardlab basketbol muxlislari bor. Bu ajablanarli emas, chunki basketbol yillar davomida keskin rivojlandi: endi u sport o'yin-kulgilarining birinchi pog'onasida. Sportga bo'lgan qiziqish yillar davomida o'sishni to'xtatmaydi, chunki yangi sportchi va raqobatbardosh o'yinchilar tayyorlanmoqda. Biz basketbol bo'yicha yuzlab istiqbolli iste'dodlarning kelib-ketayotganiga guvoh bo'ldik. Ammo ulardan qaysi biri eng yaxshisi deb o'ylaysiz? Bu savol meni har doim eng yaxshi 10 basketbolchining ro'yxatini topishga ilhomlantirdi.. Garchi men yangi avlod basketbolning qiziqarli va raqobatbardosh madaniyatini davom ettirayotganiga hayron bo'lsam-da, ular afsonalar amalga oshirgan narsalarga erishish uchun hali ko'p vaqt borligini rad eta olmaymiz. Ushbu maqolada, shuningdek, ajoyib o'yinchilarni esga solmagan ba'zi bir sharaflı fikrlarni ham o'z ichiga olamiz. Men shuningdek, eng yaxshi basketbolchilar ro'yxatini ularning pozitsiyalari bo'yicha qo'shdim.

Barcha davrlarning eng yaxshi 10 basketbolchisi.

Maykl Jordan

1. Sehrli Jonson
2. Karim Abdul-Jabbor
3. Larri Bird
4. Xakam Olajuvon
5. Wilt Chamberlain
6. Shakil O'Nil
7. Kobe Bryant
8. LeBron Jeyms
9. Kevin Dyurant

10. Basketbol O'zbekistonda 1921-yildan o'ynala boshlagan. O'zbekistonlik R. Salimova 2 marta jahon hamda olimpiya o'yinlari chempioni bo'lgan.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Basketbol afsonalari. Michael Jordan
2. Basketbol tarixi va uning yuksalishi. Andrei Kirilenko
3. Asrlar tarixi. (Basketbol hayoti).2019-yil